

Svar på regeringsuppdrag

Rapport – Analysera utfallet av schabloniserat föräldraavdrag inom assistansersättningen

Försäkringskassan 2024

Datum: 2024-08-26

Analysera utfallet av schabloniserat föräldraavdrag inom assistansersättningen

Version 1.0

FK 2024/002285

Innehåll

Inledning	4
Uppdrag och frågeställningar	4
Metod och avgränsningar	4
Disposition	5
Om föräldraansvar vid bedömningen av rätten till assistansersättning	6
Schabloniserade föräldraavdrag	6
Bedömning av de behov som föräldraavdrag ska göras från.....	6
Föräldraavdragets storlek regleras i förordningen.....	8
Föräldraavdrag i beslut om rätten till assistansersättning	10
Föräldraavdrag har gjorts i tre av fem bifall.....	10
Föräldraavdragets storlek har påverkats av olika faktorer	10
Beviljade timmar har påverkats av fler faktorer än föräldraavdraget.....	12
Föräldraavdrag har gjorts i de allra flesta avslagsbeslut.....	13
Föräldraavdraget har varit lägre än enligt schablon i majoriteten av avslagsbesluten	13
I de allra flesta avslagsbeslut påverkar föräldraavdraget inte beslutsutfallet.....	14
Flera bedömningar har påverkat omfattningen av de behov som föräldraavdrag ska göras från	15
I nästan hälften av avslagsbesluten har grundläggande behov varit 0 timmar i veckan efter föräldraavdrag	16
Slutsatser och diskussion.....	18
Föräldraavdraget har i liten utsträckning påverkat avslagen	18
Barn som har undantagsbehov har fått ett lägre föräldraavdrag och har beviljats fler timmar	18
Föräldraavdragets storlek är svårt att förutse i det enskilda fallet	18
Lagändringar gör det svårt att jämföra utfall före och efter införandet av schabloniserade föräldraavdrag	19
Om fler barn ska beviljas assistansersättning krävs lagändringar.....	19
Referenser	20
Tabellförteckning	21
Figurförteckning.....	22
Bilaga 1 Datakällor och tillvägagångssätt	23
Genomförande av aktgranskning	23
Bilaga 2 Bestämmelser om rätten till assistansersättning	25
Individuell bedömning av föräldraansvaret före 2023	26
Bilaga 3 Tabeller till rapporten	29
Bilaga 4 Figurer till rapporten	33

Sammanfattning

Försäkringskassan fick i regleringsbrevet för 2024 i uppdrag att följa upp och analysera hur regeländringen om ett schabloniserat föräldraavdrag, och tillämpningen av den, har påverkat utfallet av rätten till assistansersättning.

Analysen i rapporten bygger dels på data från Försäkringskassans datalager, dels på en aktgranskning som omfattar samtliga beslut om rätten till assistansersättning under 2023 där föräldraavdrag har gjorts.

Nio av tio barn som fick avslag under 2023 skulle ha fått det även om något föräldraavdrag inte hade gjorts. Det beror på att deras behov av hjälp med grundläggande behov understeg 20 timmar per vecka redan innan föräldraavdraget gjordes. I en majoritet av avslagen har föräldraavdraget varit lägre än schablonen vilket beror på att hjälpbehoven inte varit så omfattande att fullt avdrag har kunnat göras.

Nästan hälften av de barn som beviljades assistansersättning under 2023 och där föräldraavdrag gjorts hade undantagsbehov, det vill säga sådana hjälpbehov där det enligt lagstiftningen inte ska göras något föräldraavdrag. Det handlar framförallt om de grundläggande behoven hjälp med andning, sondmatning och löpande stöd vid medicinskt tillstånd. Till följd av detta hade de oftare ett lägre föräldraavdrag och beviljades fler timmar jämfört med barn som inte hade sådana behov. Det beror på att undantagsbehov vanligtvis brukar omfatta en större del av den assistans som lämnas per dygn. Det har därför inte funnits tillräckligt med timmar för sådana hjälpbehov som inte är undantagna föräldraavdrag för att fullt avdrag ska kunna göras. Vilka slags hjälpbehov barnet har och hur omfattande de är, har alltså varit av betydelse för föräldraavdragets påverkan på beslutsutfallet vid bifall.

Hur stort föräldraavdrag som kan göras för ett barn i en viss ålder regleras i förordningen (1993:1091) om assistansersättning. Men eftersom de schabloniserade föräldraavdragen tillämpas på individuellt bedömda behov är det i det enskilda fallet svårt att förutse föräldraavdragets storlek och konsekvenserna av det.

I förarbetena framkommer att föräldraavdraget antogs leda till att fler barn skulle beviljas assistansersättning. Fler barn har beviljats assistansersättning under 2023. Vi kan dock inte avgöra i vilken utsträckning den ökade andelen beviljanden beror på föräldraavdraget. Den individuella bedömningen av normalt föräldraansvar som gjordes innan 2023 var en del av bedömningen av vilket hjälpbehov som kunde ge rätt till assistansersättning. För tid före 2023 saknas därför uppgifter specifikt om föräldraansvarets omfattning. Det är därför inte möjligt att jämföra perioden före och efter lagändringen för att kunna uttala sig om hur föräldraavdraget har påverkat beslutsutfallet. Det finns också andra lagändringar som trädde i kraft samtidigt som föräldraavdraget som har påverkat beslutsutfallet.

När det gäller de avslagsbeslut där det var föräldraavdraget som innebar att de grundläggande behoven inte översteg 20 timmar per vecka skulle ändringar i bestämmelserna om föräldraavdrag kunna leda till att fler barn beviljas assistansersättning. Om det finns en förväntan att ännu fler barn än dessa ska beviljas ersättning krävs ändringar även av andra bestämmelser, såsom när det finns rätt till assistansersättning och vad som är grundläggande behov.

Inledning

Den 1 januari 2023 trädde reformen *Stärkt rätt till personlig assistans* i kraft. En del av reformen var införandet av schabloniserade föräldraavdrag.¹ Avdragen används när föräldraansvaret ska beaktas vid bedömningen av ett barns behov av personlig assistans. Syftet med införandet av schabloniserade föräldraavdrag var att öka rättssäkerheten, likvärdigheten och förutsägbarheten inom assistansersättningen.²

Uppdrag och frågeställningar

Regeringen har gett Försäkringskassan i uppdrag att följa upp och analysera hur regeländringen om ett schabloniserat föräldraavdrag, och tillämpningen av den, har påverkat utfallet av rätten till assistansersättning.

Underlaget ska innehålla såväl en kvantitativ som en kvalitativ uppföljning.³

Utifrån regeringsuppdraget kommer följande frågeställningar att besvaras:

- Hur har föräldraavdraget påverkat rätten till assistansersättning (bifall och avslag)?
- Hur har föräldraavdraget påverkat bedömda timmar i avslag?
- Hur har föräldraavdraget påverkat beviljade assistanstimmar?
- Vilka bedömningar har skett innan föräldraavdraget har tillämpats och hur har det påverkat rätten till assistansersättning?
- Vilka faktorer påverkar föräldraavdragets storlek?

Metod och avgränsningar

För att svara på frågeställningarna har vi hämtat uppgifter både från Försäkringskassans datalager och från ärenden i Försäkringskassans handläggningssystem.

Uppgifterna från Försäkringskassans datalager gäller beslut (bifall och avslag) efter en ansökan⁴ om rätt till assistansersättning för barn 0–17 år under 2023. Avslagsbesluten gäller de avslag som beror på att behovet av hjälp med grundläggande behov inte överstiger i genomsnitt 20 timmar per vecka. Det är endast i sådana avslagsbeslut som det kan vara aktuellt att göra ett föräldraavdrag.

För att kunna få tillgång till uppgifter som inte finns i Försäkringskassans datalager, till exempel vilka bedömningar som har gjorts innan föräldraavdraget har tillämpats, har vi genom en aktgranskning hämtat uppgifter från ärenden i Försäkringskassans handläggningssystem. De uppgifterna gäller de beslut som har fattats under 2023 och där föräldraavdrag har gjorts. För barn i åldrarna 0–11 år ingår både bifall och avslag, för barn 12–17 år ingår enbart bifall. Avgränsningen att granska endast bifallsbeslut för barn som är 12 år och äldre beror på att något föräldraavdrag inte är aktuellt för grundläggande behov och därmed inte kan ha påverkat rätten till assistansersättning.

Uppföljningen är avgränsad till beslut efter en *nyansökan eller ny anmälan från kommunen* för att följa upp hur införandet av föräldraavdraget har påverkat rätten till assistansersättning för de som inte är beviljade assistansersättning sedan tidigare.

Se Bilaga 1 för ytterligare beskrivning av datakällor och tillvägagångssätt.

¹ Bestämmelsen om schabloniserat föräldraavdrag infördes samtidigt i 51 kap. 6 § SFB och i 9 f § LSS.

² Prop. 2021/2022:214, s. 37–38.

³ Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Försäkringskassan.

⁴ Begreppet ansökan används oavsett om prövningen av rätten till assistansersättning har sin grund i en ansökan eller en anmälan från kommunen.

Disposition

Rapporten består av tre kapitel. Det första innehåller en beskrivning av hur föräldraansvaret tillämpas vid bedömningen av rätten till assistansersättning. I kapitel två redovisas och analyseras i vilken utsträckning föräldraavdrag har gjorts och hur föräldraavdraget har påverkat utfallet av rätten till assistansersättning i beslut som har fattats under 2023. Kapitel tre innehåller slutsatser och diskussion.

Om föräldraansvar vid bedömningen av rätten till assistansersättning

I det här kapitlet ges en beskrivning av föräldraansvaret vid bedömningen av rätten till assistansersättning. I syfte att öka förståelsen för utfallet av föräldraavdraget beskrivs även hur föräldraavdraget praktiskt hanteras i it-stödet för handläggning av assistansersättning.

För tid från 1 januari 2023 ska Försäkringskassan bortse från det hjälpbehov som en vårdnadshavare normalt ska tillgodose enligt föräldrabalken genom att göra schablonavdrag (föräldraavdrag). Avdrag ska göras från barnets behov av hjälp med grundläggande behov och andra personliga behov enligt 9 a § lagen (1993:387) om stöd och service (LSS) till vissa funktionshindrade. Föräldraavdragen ska fastställas med hänsyn till barnets ålder.⁵

Att föräldrar har ansvar för att tillgodose sina barns behov framgår i bestämmelserna i 6 kap. 1–2 §§ föräldrabalken (FB). När Försäkringskassan bedömer om ett barn har rätt till personlig assistans ska det bortses från det hjälpbehov som en vårdnadshavare normalt ska tillgodose enligt föräldrabalken med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter.

Före 2023 skulle Försäkringskassan bortse från det hjälpbehov som en vårdnadshavare normalt ska tillgodose genom att göra en individuell bedömning av föräldraansvaret i varje enskilt fall (för mer information om hur föräldraansvaret bedömdes före 2023, se Bilaga 2).⁶

Regeringen konstaterade att de oklarheter och det stora bedömningsutrymme som fanns kring föräldraansvarets omfattning vid den individuella bedömningen medförde brister i rättssäkerheten vid bedömningen av barns rätt till assistansersättning. I syfte att öka både rättssäkerheten och förutsägbarheten infördes därför den lagändring som trädde i kraft den 1 januari 2023.⁷

Schabloniserade föräldraavdrag

Schablonen består av två delar, en del för grundläggande behov och en del för andra personliga behov. Det beror på att rätten till personlig assistans är avhängigt att barnet har behov av hjälp med sina grundläggande behov. Om schablonen skulle bestå av en enda del som skulle omfatta både grundläggande och andra personliga behov, hade det inte varit möjligt att avgöra i vilken utsträckning som barnet har sådana hjälpbehov som grundar rätt till personlig assistans eller assistansersättning. De principer som gäller för bedömning av rätten till personlig assistans och assistansersättning skulle då sättas ur spel när det gäller barn.⁸

Föräldraavdrag ska göras från sådana hjälpbehov som kan bero på barnets assistansgrundande funktionsnedsättning, vilket innebär att hjälpbehov som skulle kunna bero på barnets ålder inte kan brytas ut före föräldraavdraget. Till vilken del hjälpbehovet ska anses bero på barnets ålder avgörs istället genom föräldraavdraget.⁹

Bedömning av de behov som föräldraavdrag ska göras från

Innan föräldraavdrag görs ska Försäkringskassan bedöma vilka hjälpbehov som kan bero på barnets assistansgrundande funktionsnedsättning samt om barnets behov av hjälp är hjälp med grundläggande behov respektive andra personliga behov enligt 9 a §

⁵ 51 kap. 6 § SFB andra stycket.

⁶ 51 kap. 6 § SFB första stycket.

⁷ Prop. 2021/22:214, s. 36–37.

⁸ Jfr prop. 2021/22:214, s. 38.

⁹ Jfr prop. 2021/22:214, s. 39.

LSS. Föräldraavdraget föregås även av bedömningar av vilka hjälpbehov som kan ligga till grund för rätten till assistansersättning. De här bedömningarna gjordes även före 2023, men då tillkom dessutom en individuell bedömning av föräldraansvaret i det enskilda fallet.

Hjälpbehov som skulle kunna bero på barnets funktionsnedsättning ska beaktas

Försäkringskassan ska bedöma vilka av barnets hjälpbehov som beror på barnets stora och varaktiga funktionsnedsättning och som därmed ska beaktas vid bedömningen av barnets behov av assistans.¹⁰ Det går inte alltid att avgöra om en del av ett hjälpbehov beror på barnets funktionsnedsättning, barnets ålder eller en kombination av dessa. Om det är tydligt att hjälpbehovet beror på barnets funktionsnedsättning ska det beaktas. Om det är tydligt att barnets behov av hjälp *inte* beror på hans funktionsnedsättning så ska behovet *inte* beaktas. Det beror på att ett sådant behov inte är ett assistansgrundande behov enligt 9 a § LSS. Om behovet kan bero på barnets funktionsnedsättning så ska det beaktas även om det också skulle kunna bero på barnets ålder.¹¹

Föräldraavdrag ska göras från grundläggande behov och andra personliga behov för sig

Vad som är grundläggande behov definieras i 9 a § första stycket LSS. Det framgår dock inte av lagen vilken hjälp med behoven som ger rätt till assistansersättning, men där ger praxis visst stöd. Andra personliga behov är inte lika tydligt definierade och kan avse olika typer av behov. Gemensamt för andra personliga behov är att det handlar om personliga behov som har en direkt och konkret koppling till ett individuellt hjälpbehov i det dagliga livet.¹² Vad som ingår i dagligt liv för ett barn i en viss ålder motsvarar aktiviteter som en del barn i den åldern gör. Det innebär att vad som ingår i dagligt liv för ett barn skiljer sig från vad som ingår i dagligt liv för en vuxen. Till exempel är behov av att städa, tvätta och handla vanligtvis inte barnets eget behov, särskilt inte för yngre barn.¹³

I 51 kap. 6 § andra stycket SFB beskrivs hjälpbehov där något föräldraavdrag inte ska göras. Det gäller både några grundläggande behov och några andra personliga behov. I den här rapporten kallar vi de behoven för *undantagsbehov*.

Tabell 1 Hjälpbehov som föräldraavdrag inte ska göras från, fördelat på grundläggande behov och andra personliga behov

Hjälpbehov som är grundläggande behov	Hjälpbehov som är andra personliga behov
Andning	Åtgärder som är direkt nödvändiga för att hjälp med det grundläggande behovet andning ska kunna ges
Löpande stöd vid medicinskt tillstånd	Åtgärder som är direkt nödvändiga för att hjälp med det grundläggande behovet löpande stöd vid medicinskt tillstånd ska kunna ges
Måltider i form av sondmatning	Åtgärder som är direkt nödvändiga för förberedelse och efterarbete i samband med måltider i form av sondmatning

¹⁰ Att ett behov har beaktats innebär att det ligger till grund för bedömningen av rätten till assistansersättning. Om det inte är ett undantagsbehov ingår det i de timmar som föräldraavdrag ska göras från.

¹¹ Jfr Vägledning 2003:6 Assistansersättning, version 34, s. 67. För tid före 2023 ingick bedömningen av om behovet av hjälp berodde på barnets ålder i den individuella bedömningen av föräldraansvaret.

¹² HFD 2017 ref. 27.

¹³ Jfr Vägledning 2003:6 Assistansersättning, version 34, s. 67.

Avdrag ska vidare inte göras från grundläggande behov från och med den månad då barnet fyller 12 år eller från andra personliga behov före den månad då barnet fyller ett år respektive från och med den månad då barnet fyller 18 år.

Hjälpbehov som tillgodoses på annat sätt ingår inte i de behov som avdrag ska göras från

Assistansersättning lämnas inte för sjukvårdande insatser enligt hälso- och sjukvårdslagen.¹⁴ Enligt huvudregeln kan barnet inte heller få assistansersättning när det vistas eller deltar i barnomsorg eller skola.¹⁵ Om det finns särskilda skäl kan assistansersättning däremot lämnas även i barnomsorg och skola.¹⁶ Om behovet av hjälp tillgodoses på annat sätt, till exempel genom annat samhällsstöd, har barnet inte rätt till assistansersättning för hjälpbehovet.¹⁷ De bedömningar som Försäkringskassan gör med anledning av detta påverkar antalet assistanstimmar som föräldraavdrag ska göras från (se även Bilaga 2 Bestämmelser om rätten till assistansersättning).

Först när Försäkringskassan har bedömt vilka hjälpbehov som barnet behöver personlig assistans för och tiden för dessa behov ska eventuellt föräldraavdrag göras.

Föräldraavdragets storlek regleras i förordningen

Hur stort föräldraavdrag som ska göras regleras i 4 a § förordningen (1993:1091) om assistansersättning (se Tabell 2). Avdragen är olika stora beroende på vilken åldersgrupp barnet tillhör. Ett nytt åldersintervall gäller från och med den månad som barnet uppnår den lägsta åldern i det nya åldersintervallet.¹⁸ Avdrag ska göras för varje dygn som assistans lämnas.¹⁹ Antalet assistanstimmar per dygn kan aldrig bli lägre än noll. Föräldraavdrag kan därför inte föras vidare från en dag till en annan, utan gäller för varje enskilt dygn.

Tabell 2 Schablonavdrag per ålder för grundläggande behov och andra personliga behov

Barnets ålder	Föräldraavdrag för grundläggande behov (timmar per dygn som personlig assistans lämnas)	Föräldraavdrag för andra personliga behov (timmar per dygn som personlig assistans lämnas)
0 år	12	0
1–6 år	2,5	0,5
7–11 år	1	1
12–17 år	0	1

Källa: Bilaga till 4 a § förordning (1993:1091) om assistansersättning

Föräldraavdrag görs maskinellt i it-stödet

I handläggningen görs föräldraavdrag maskinellt i it-stödet för assistansersättning. Avdrag görs per dygn då det finns ett behov av personlig assistans. Om barnet har undantagsbehov bortses från dessa när avdrag görs. Föräldraavdraget lagras sedan som ett genomsnitt per vecka.

¹⁴ 51 kap. 5 § SFB.

¹⁵ 106 kap. 24 § 4 SFB.

¹⁶ 106 kap. 25 § SFB. Det krävs inte särskilda skäl om barnet behöver hjälp med andning, åtgärder som är direkt nödvändiga för att hjälp med andning ska kunna ges, måltider i form av sondmatning eller åtgärder som är direkt nödvändiga för förberedelse och efterarbete i samband med sådana måltider. De behov där det inte krävs särskilda skäl är undantagna från föräldraavdrag.

¹⁷ 7 § första meningen LSS.

¹⁸ För att kunna få högre assistansersättning på grund av att föräldraavdragen minskar till följd av att barnet tillhör ett nytt åldersintervall krävs en ansökan om ersättning för fler timmar.

¹⁹ Bilaga till förordning (1993:1091) om assistansersättning.

För ett barn som är 1–6 år gammalt och som har behov av personlig assistans under alla dygn är fullt föräldraavdrag enligt schablon 21 timmar per vecka. Om barnet inte har assistans alla dygn beräknar it-stödet föräldraavdraget utifrån de aktuella förutsättningarna. För ett barn som är 1–6 år gammalt och har behov av personlig assistans under 300 dygn per år är fullt föräldraavdrag enligt schablon istället 17 timmar och 16 minuter per vecka.

Föräldraavdragets storlek påverkas av hur omfattande hjälpbehov barnet har

Eftersom föräldraavdrag ska göras per dygn blir avdraget inte alltid lika stort som enligt schablonen. Det beror på att barnet inte har tillräckligt omfattande hjälpbehov som avdrag ska göras från under ett eller flera dygn. Föräldraavdraget kan dessutom bli olika stort för barn som totalt sett har bedömts ha lika omfattande behov av hjälp med sådana behov som avdrag ska göras från. Även det beror på att avdrag görs per dygn och att avdragets storlek påverkas av omfattningen av bedömda timmar per dygn.

Exempel på hur föräldraavdragets storlek påverkas av omfattningen av bedömda timmar för grundläggande behov per dygn

För ett barn i åldern 1–6 år kan föräldraavdrag från grundläggande behov göras med högst 2,5 timmar per dygn som assistans lämnas, vilket motsvarar 17,5 timmar i veckan.

Om barnets behov av hjälp med grundläggande behov har bedömts uppgå till 9 timmar per vecka, fördelat på 1,5 timmar fem dygn per vecka och 0,75 timmar två dygn per vecka så blir föräldraavdraget 9 timmar per vecka. Det beror på att omfattningen av barnets behov av hjälp med grundläggande behov inte för något dygn är högre än föräldraavdraget enligt schablon. Det avdrag som görs för respektive dygn motsvarar därmed de bedömda timmarna för grundläggande behov för respektive dygn. De grundläggande behoven efter föräldraavdrag uppgår till 0 timmar per vecka.

Om behovet av hjälp med grundläggande behov har bedömts uppgå till 9 timmar i veckan och istället är fördelat på 2,75 timmar ett dygn, 1,25 timmar ett dygn och 1 timme per dygn övriga fem dygn, så görs föräldraavdrag med 8,75 timmar per vecka. Det beror på att den bedömda tiden för grundläggande behov under ett dygn per vecka överstiger antalet timmar i schablonen. För det dygnet kan fullt föräldraavdrag enligt schablon göras. Avdraget för övriga dygn motsvarar de bedömda timmar för grundläggande behov för respektive dygn. Efter föräldraavdrag uppgår de grundläggande behoven till 0,25 timmar per vecka.

Föräldraavdrag i beslut om rätten till assistansersättning

I detta kapitel redovisas i vilken utsträckning föräldraavdrag har gjorts och hur föräldraavdraget har påverkat utfallet av rätten till assistansersättning.

Resultatet redovisas för bifall och avslag separat. Det beror på att det finns skillnader i hur föräldraavdraget tillämpas som hör samman med barnets ålder och om det finns rätt till assistansersättning eller inte. Ett beslut om bifall kan innehålla föräldraavdrag för både grundläggande behov och andra personliga behov. Ett beslut om avslag kan endast innehålla föräldraavdrag för grundläggande behov. För barn i åldern 12–17 år kan föräldraavdrag endast göras för andra personliga behov.

Antalet barn under 1 år är för få för att ingå i redovisningen. Samtliga barn under 1 år som fått ett beslut om assistansersättning 2023 har beviljats ersättning.²⁰

I ett fåtal beslut omfattar bedömningen av rätten till assistansersättning tid både före och efter 1 januari 2023.²¹ Det är för få beslut för att vi generellt ska kunna uttala oss om eventuella skillnader i bedömningar och beslutsutfall före och efter 2023. Vi gör därför inte några sådana jämförelser i den här rapporten (se Bilaga 1).

Föräldraavdrag har gjorts i tre av fem bifall

Under 2023 har föräldraavdrag gjorts i mer än tre av fem beslut om bifall till barn i åldern 1–17 år. I vilken utsträckning föräldraavdrag har gjorts skiljer sig mellan olika åldersgrupper. För barn i åldern 7–11 år och 12–17 år har föräldraavdrag gjorts i högre utsträckning än för barn i åldern 1–6 år (se Tabell 3). Att föräldraavdrag inte har gjorts beror på att barnet endast har beviljats tid för undantagsbehov. Med undantagsbehov menas behov som är undantagna från föräldraavdrag (se Tabell 1).

Tabell 3 Andel bifall där föräldraavdrag har gjorts, 2023

Aldersgrupp	Andel bifall där föräldraavdrag har gjorts (procent)
1–6 år	52
7–11 år	75
12–17 år*	72
1–17 år	63

Källa: Försäkringskassans datalager STORE

Föräldraavdragets storlek har påverkats av olika faktorer

Den här rapporten fokuserar i huvudsak på beslut där föräldraavdrag har gjorts i någon utsträckning. Den fortsatta redovisningen i det här avsnittet avser beslut som innehåller föräldraavdrag.²²

För barn i åldern 1–11 år kan det bli aktuellt att göra föräldraavdrag både från tid för grundläggande behov och andra personliga behov. Så har också skett i nästan 80 procent av bifallen under 2023 för denna åldersgrupp. I resterande beslut inom denna åldersgrupp har avdrag gjorts antingen från grundläggande behov eller andra personliga behov (se Bilaga 4, Figur 4).

²⁰ Med samtliga barn avses här samtliga barn under 1 år som uppfyllde kriterierna för att ingå i uppföljningen, d.v.s. som hade fått ett beslut om bifall eller avslag på grund av att behovet av hjälp med grundläggande behov inte översteg i genomsnitt 20 timmar i veckan.

²¹ Beslut fattades under 2023 men prövningen avsåg även tid före årsskiftet. Det följer av övergångsbestämmelserna att äldre bestämmelser gäller för tid före 1 januari 2023.

²² Det innebär att beslut som endast innehåller undantagsbehov inte ingår i redovisningen.

Att föräldraavdrag endast gjorts för grundläggande behov beror på att barnet inte beviljats assistansersättning för andra personliga behov. Det kan också bero på att barnet endast beviljats tid för andra personliga behov som var undantagsbehov. Att föräldraavdrag endast gjorts för andra personliga behov beror på att barnets samtliga grundläggande behov var undantagsbehov.

För barn som har beviljats assistansersättning har avdragets storlek påverkats av vilka hjälpbehov de har. Det finns skillnader mellan barn som har undantagsbehov och barn som inte har det.

Barn som hade undantagsbehov hade oftare ett lägre avdrag för grundläggande behov

De barn som hade undantagsbehov²³ hade ofta ett lägre föräldraavdrag från grundläggande behov än enligt schablonen. Det beror på att de hjälpbehov som avdrag kunde göras från inte var så omfattande att fullt avdrag kunde göras. Så var det för knappt tre av fem barn som beviljades assistansersättning under 2023 (se Tabell 4). Det var vanligast att barn i åldern 1–6 år hade ett föräldraavdrag som var lägre än schablonen (se Bilaga 3, Tabell 6). Det var också vanligast att barn i åldern 1–6 år hade undantagsbehov, nästan 80 procent av dem hade det. För barn 7 år och äldre var det omkring 30 procent som hade sådana behov. I de bifallsbeslut där föräldraavdrag har gjorts har sondmatning varit det vanligaste undantagsbehovet (se Bilaga 3, Tabell 7).

För de barn som inte hade några undantagsbehov gjordes föräldraavdrag enligt schablonen i nästan alla beslut. Nästan vart femte barn som fick bifall hade endast undantagsbehov som grundläggande behov. För dem gjordes föräldraavdrag enbart från andra personliga behov (se Tabell 4).

Tabell 4 Andel bifallsbeslut för barn i åldern 1–11 år där föräldraavdrag från tid för grundläggande behov har gjorts, fördelat på typ av hjälpbehov samt avdragets storlek, 2023

Beslut om bifall där avdrag har gjorts från grundläggande behov	Avdrag enligt schablon, procent	Lägre avdrag än enligt schablon, procent	Avdrag har inte gjorts, procent
Beslut med undantagsbehov	23	59	18
Beslut utan undantagsbehov	*	*	-
Samtliga beslut	59	32	9

Källa: Försäkringskassans aktgranskning och Försäkringskassans datalager STORE

Anm. * För att skydda enskilda individer så att risk för röjande inte föreligger redovisas inte statistik där det blir för få personer i en cell. För beslut med endast hjälpbehov som avdrag ska göras från har det i de allra flesta fall gjorts avdrag enligt schablon.

I de flesta bifallen har föräldraavdrag för andra personliga behov gjorts enligt schablon

I nästan 80 procent av bifallsbesluten har fullt föräldraavdrag enligt schablon gjorts från tid för andra personliga behov. Om barn har eller inte har undantagsbehov har mindre påverkan på om föräldraavdrag har gjorts enligt schablon för andra personliga behov jämfört med för grundläggande behov (se Bilaga 3, Tabell 8). Det kan ha flera orsaker. De andra personliga behov som är undantagna från föräldraavdrag är av en annan karaktär än de grundläggande behoven. Det handlar om åtgärder som är direkt nödvändiga för att hjälp med andning och löpande stöd ska kunna ges samt förberedelse och efterarbete i samband med sondmatning. Den här avgränsningen innebär att dessa hjälpbehov inte tar lika mycket tid i anspråk som andra undantagsbehov kan göra (se Bilaga 3, Tabell 9). Föräldraavdraget för andra personliga behov enligt schablon är också mindre jämfört med det för grundläggande behov (se Tabell 2).

²³ Här avses barn som hade både undantagsbehov och grundläggande behov som föräldraavdrag ska göras från.

Det totala föräldraavdraget har påverkats av undantagsbehov

Eftersom föräldraavdrag inte ska göras från undantagsbehov är det naturligt att barn med sådana behov har ett lägre genomsnittligt föräldraavdrag. Men hur mycket sådana hjälpbehov påverkar föräldraavdragets storlek skiljer sig mellan olika åldersgrupper. I Tabell 5 visas det genomsnittliga totala föräldraavdraget för barn i olika åldersgrupper fördelat på typ av hjälpbehov. För barn 1–6 år var föräldraavdraget mer än 7 timmar högre för barn som inte hade undantagsbehov jämfört med de som hade sådana behov.

Tabell 5 Det genomsnittliga totala föräldraavdraget (timmar per vecka) i bifallsbeslut för barn i åldern 1–17 år, fördelat på ålder och om beslutet omfattar undantagsbehov eller inte, 2023

Bifallsbeslut där avdrag har gjorts	1–6 år	7–11 år	12–17 år
Beslut med undantagsbehov	12,0	11,6	5,7
Beslut utan undantagsbehov	19,3	11,9	6,5
Samtliga barn	13,7	11,8	6,3

Källa: Försäkringskassans aktgranskning och Försäkringskassans datalager STORE

Bland barn i åldersgrupperna 7–11 år och 12–17 år var skillnaderna mindre mellan barn med eller utan undantagsbehov. Det förklaras av att de äldre barnen har undantagsbehov i lägre utsträckning än de yngre barnen. För barn 12–17 år kan det också förklaras av att föräldraavdrag endast ska göras från andra personliga behov.

Annat samhällsstöd har påverkat föräldraavdragets storlek

Det har varit vanligt att barn som beviljas assistansersättning får sina hjälpbehov tillgodosedda i förskola eller skola och att ansökan om rätten till assistansersättning därför inte har omfattat den tiden (se Bilaga 3, Tabell 10). Även detta kan påverka föräldraavdragets storlek då det har inneburit färre assistansgrundande timmar som avdrag kan göras från. Föräldraavdragets storlek påverkas också av om barnet har behov av personlig assistans alla dygn eller inte. Det har dock visat sig vara ovanligt att barn inte har assistans alla dygn, till exempel för att de vissa dygn får sitt hjälpbehov tillgodosett genom korttidsvistelse utanför det egna hemmet.²⁴

Beviljade timmar har påverkats av fler faktorer än föräldraavdraget

Barn som fått ett beslut om beviljande helt utan föräldraavdrag har i genomsnitt beviljats fler timmar jämfört med barn som fått ett beslut med föräldraavdrag. Det gäller för samtliga åldersgrupper och skillnaden är störst för barn i åldern 7–11 år där det skiljer drygt 50 timmar i veckan. Trots att föräldraavdraget enligt schablonen är större för yngre jämfört med äldre, har barn i åldern 1–6 år beviljats fler timmar än övriga åldersgrupper under 2023. Det gäller oavsett om föräldraavdrag har gjorts eller inte. Barn i åldern 12–17 år har beviljats något fler timmar än barn i åldern 7–11 år (se Bilaga 3, Tabell 11).

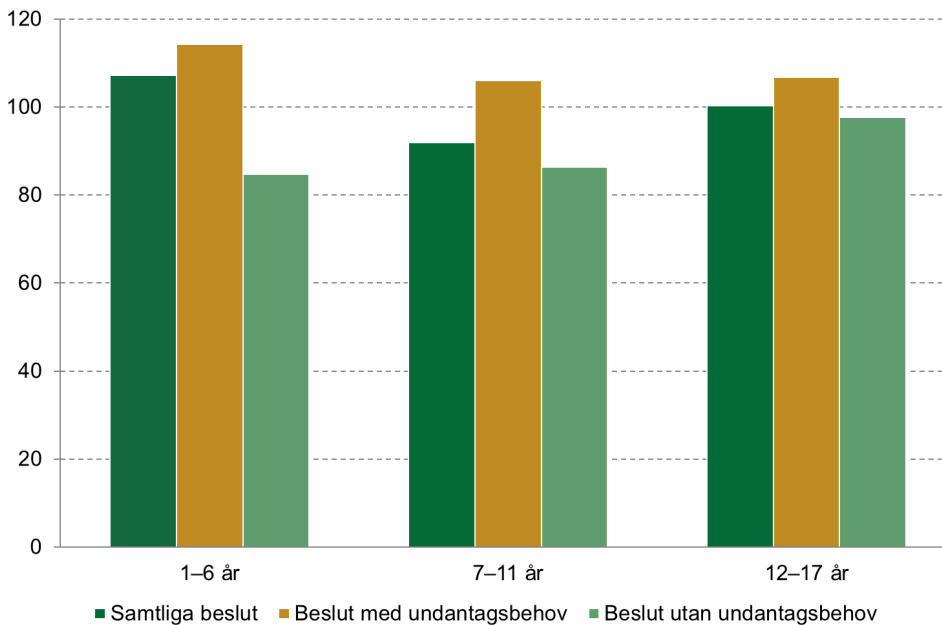
Barn som har undantagsbehov har beviljats fler timmar

I de beslut där föräldraavdrag har gjorts finns det skillnader i antalet beviljade timmar beroende på om barnet har undantagsbehov eller inte. De barn som hade undantagsbehov beviljades fler timmar än barn som inte hade sådana behov. Det gäller för samtliga åldersgrupper men skillnaden är störst för barn i åldern 1–6 år där det skiljer nästan 30 timmar per vecka (se Figur 1). Det beror bland annat på att föräldraavdraget är högre för barn i åldern 1–6 år jämfört med övriga åldersgrupper. Det beror även på att de har andra typer av hjälpbehov eftersom fler barn i den åldern har beviljats tid för

²⁴ Det gäller oavsett om utfallet på ansökan om rätten till assistansersättning är bifall eller avslag.

undantagsbehov (se Bilaga 3, Tabell 7). Denna åldersgrupp har också beviljats fler timmar för undantagsbehov än övriga åldersgrupper (se Bilaga 3, Tabell 9).

Figur 1 Genomsnittligt antal timmar per vecka i bifallsbeslut för barn i åldern 1–17 år, fördelat på om barnet har undantagsbehov eller inte, 2023

Källa: Aktgranskning Försäkringskassan och Försäkringskassans datalager STORE

Föräldraavdrag har gjorts i de allra flesta avslagsbeslut

I majoriteten av alla beslut som gäller avslag för barn i åldern 1–11 år har föräldraavdrag gjorts.²⁵ Andelen beslut där föräldraavdrag har gjorts var något lägre för barn i åldern 1–6 år jämfört med barn i åldern 7–11 år (se Bilaga 3, Tabell 12). Det kan bero på att det var något vanligare att barn i åldern 1–6 år har 0 timmar bedömda för grundläggande behov redan innan föräldraavdrag har gjorts (se Figur 2).

Föräldraavdraget har varit lägre än enligt schablon i majoriteten av avslagsbesluten

I två av tre avslagsbeslut där föräldraavdrag har gjorts har avdraget varit lägre än schablonen (se Bilaga 3, Tabell 13). I dessa fall har det oftast berott på att antalet bedömda timmar inte varit tillräckligt omfattande för att ett avdrag enligt schablon skulle kunna göras. För avslagsbeslut har det varit ovanligt att avdraget varit lägre än schablonen på grund av att barnet har bedömd tid för undantagsbehov. Det beror på att mindre än 10 procent av de barn som har fått avslag har bedömd tid för undantagsbehov.²⁶

I genomsnitt har föräldraavdrag från grundläggande behov gjorts med 11 timmar per vecka för barn i åldersgruppen 1–6 år och med 6 timmar per vecka för åldersgruppen 7–11 år (se Bilaga 3, Tabell 14).

²⁵ Här ingår även avslag där barnets behov av hjälp med grundläggande behov har bedömts vara 0 timmar redan innan föräldraavdrag. I de besluten kan inget föräldraavdrag göras.

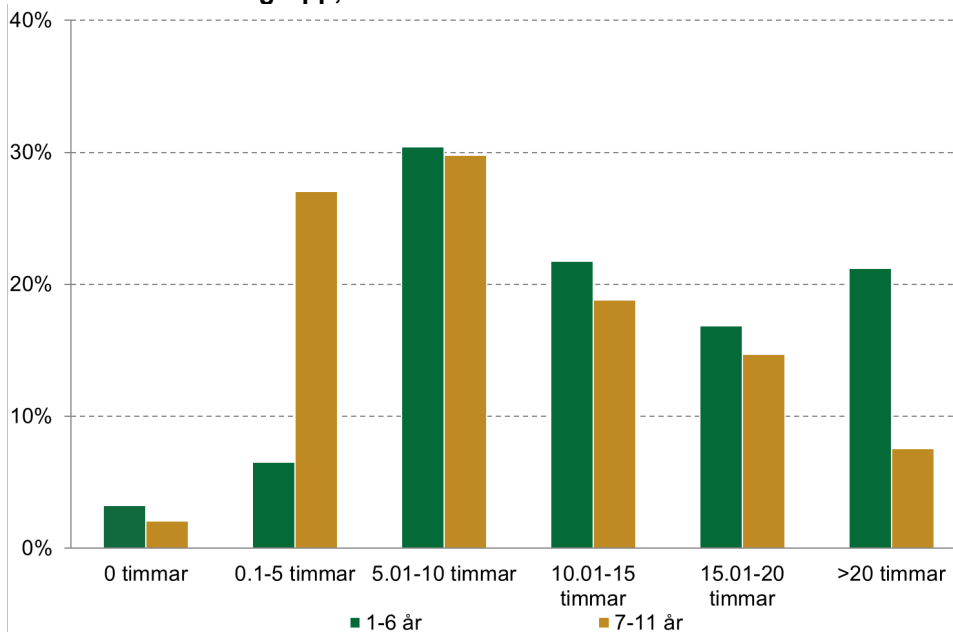
²⁶ Då det är relativt få barn som har fått avslag som har undantagsbehov redovisar vi inte resultaten för de som har fått avslag utifrån om de har undantagsbehov eller inte.

I de allra flesta avslagsbeslut påverkar föräldraavdraget inte beslutsutfallet

För majoriteten av de barn som fick beslut om avslag under 2023 understeg behovet av hjälp med grundläggande behov 20 timmar per vecka redan innan föräldraavdrag gjordes.²⁷ Så var det för knappt 80 procent av barnen i åldern 1–6 år och 90 procent av barnen i åldern 7–11 år (se Figur 2 och Bilaga 3, Tabell 15). I dessa beslut var alltså inte föräldraavdraget avgörande för beslutsutfallet. De hade fått ett avslagsbeslut även om något föräldraavdrag inte alls hade gjorts.

I drygt 10 procent av avslagen innebar ett föräldraavdrag att de grundläggande behoven understeg 20 timmar i veckan. Det motsvarar 61 barn i åldern 1–11 år. Andelen beslut där föräldraavdraget var avgörande för beslutsutfallet var högre för åldersgruppen 1–6 år än 7–11 år (Se Figur 2 och Bilaga 3, Tabell 15). Det beror delvis på att det schabloniserade avdraget för grundläggande hjälpbehov är större jämfört med för åldersgruppen 7–11 år. Det var dessutom vanligare att barn i åldern 1–6 år hade grundläggande behov som översteg 20 timmar i veckan innan föräldraavdrag.

Figur 2 Bedömda timmar för grundläggande behov innan föräldraavdrag i beslut om avslag för barn i åldern 1–11 år, fördelat på andel barn per åldersgrupp, 2023

Källa: Försäkringskassans datalager STORE

För nästan 40 procent av barnen i åldern 1–6 år och nästan 60 procent i åldern 7–11 år bedömdes behovet av hjälp med grundläggande behov innan föräldraavdrag uppgå till högst 10 timmar i veckan (se Figur 2).

Barn med mindre omfattande behov har framför allt behövt hjälp med personlig hygien

I de flesta beslut där grundläggande behov bedömdes uppgå till högst 10 timmar i veckan innan föräldraavdrag fanns bedömd tid för behov av hjälp med personlig hygien.

²⁷ Här avses enbart de avslag som beror på att grundläggande behov inte översteg i genomsnitt 20 timmar per vecka eftersom det endast är i de avslagen som det kan vara aktuellt att göra föräldraavdrag. Avslag som beror på att grundläggande förutsättningar eller tillhörighet till LSS personkrets inte är uppfyllda ingår därmed inte. Att behovet av hjälp med grundläggande behov inte överstiger i genomsnitt 20 timmar per vecka har varit den vanligaste anledningen till avslag för barn under flera år, jfr Försäkringskassan 2024 Indikatorer för att följa utvecklingen av assistansersättningen.

I en majoritet fanns bedömd tid för hjälp med av- och påklädning medan övriga grundläggande behov förekom i ett fåtal beslut. I denna grupp var det ingen som hade bedömd tid för något undantagsbehov, det vill säga hjälp med andning, hjälp med måltider i form av sondmatning eller löpande stöd vid medicinskt tillstånd (se Bilaga 3, Tabell 16).

Flera bedömningar har påverkat omfattningen av de behov som föräldraavdrag ska göras från

Innan föräldraavdraget görs sker flera bedömningar som påverkar omfattningen av de grundläggande behov som avdrag ska göras från. Det handlar till exempel om ifall hjälpbehovet tillgodoses på annat sätt och om det är av sådan karaktär att det uppfyller kriterierna för att vara ett grundläggande behov. Det gäller oavsett om beslutet är avslag eller bifall, men bedömningarna får en annan betydelse i avslagsbesluten. I majoriteten av avslagsbesluten har det visat sig att det är redan efter de här bedömningarna som behovet av hjälp med grundläggande behov har bedömts understiga i genomsnitt 20 timmar i veckan. I bifallsbesluten är det inte alltid så att dessa bedömningar påverkar det totala antalet beviljade timmar, eftersom barnet i vissa fall istället kan beviljas motsvarande tid som ett annat personligt behov.²⁸ Vi fördjupar oss därför i de bedömningar som har gjorts i avslagsbesluten.

Annat samhällsstöd har påverkat omfattningen av de grundläggande behoven

Annat samhällsstöd har påverkat omfattningen av de grundläggande behoven i princip i alla avslagsbeslut. Framför allt handlar det om att barnet under dagtid har varit i förskola eller skola. En majoritet av ansökningarna har inte omfattat assistansersättning under den tiden då barnet vistas där (se Bilaga 3, Tabell 17).

För majoriteten av barn mellan 1–6 år som fick behov tillgodosedda av annat samhällsstöd gjordes ett föräldraavdrag som var lägre än schablonen. För barn mellan 7–11 år var det drygt hälften som hade ett lägre föräldraavdrag (se Bilaga 3, Tabell 18).

Hjälpbehovets karaktär är avgörande för om det kan ge rätt till assistansersättning

Föräldraavdrag ska göras från hjälp med grundläggande behov. Försäkringskassan behöver därför bedöma i vilken utsträckning barnets hjälpbehov uppfyller kriterierna för grundläggande behov enligt 9 a § LSS. Även denna bedömning har påverkat omfattningen av de grundläggande behoven.

I nästan alla avslagsbeslut har ett eller flera hjälpbehov inte bedömts vara av sådan karaktär att det kan anses vara ett grundläggande behov. Det har bland annat handlat om att viss hjälp med personlig hygien inte har bedömts handla om att hålla kroppen ren från smuts.²⁹ Det har också handlat om att Försäkringskassan har bedömt att endast den tid då aktiva insatser utförs kan beaktas, men inte tiden däremellan då barnet till exempel uppmuntras för att insatsen ska kunna utföras.³⁰ Det beror på att det inte har bedömts röra sig om sådana kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser som ingår i de grundläggande behoven.

²⁸ Om inte 106 kap 25 och 25 a § SFB är tillämpliga kan hjälpbehov som tillgodoses i till exempel förskola eller skola inte heller ligga till grund för bedömningen av andra personliga behov.

²⁹ HFD har slagit fast att med (det grundläggande behovet) personlig hygien avses att hålla människokroppen ren från smuts och andra ohälsosamma ämnen (HFD 2019 ref. 56).

³⁰ Det får anses framgå av avgöranden från Högsta förvaltningsdomstolen och kammarrätterna att inte all tid ska beaktas utan bara den tid det tar för assistenten att utföra insatsen, jfr Försäkringskassans svar på regeringsuppdrag, Rapport – Uppdrag om kunskapsstöd gällande assistansersättningen, FK 2021/017172.

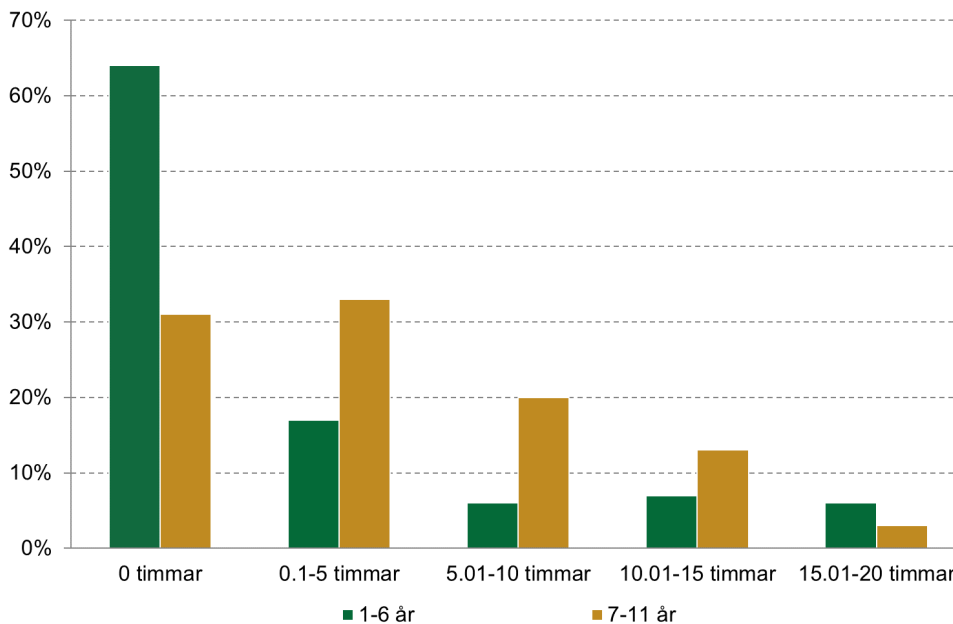
Andra bedömningar som har påverkat omfattningen av de grundläggande behoven har varit att ett hjälpbehov eller delar av tidsåtgången för ett hjälpbehov inte beror på barnets funktionsnedsättning. I en handfull beslut har ett behov av hjälp inte beaktats eftersom det har bedömts bero på en aktivitetsbegränsning som inte är eller skulle kunna vara en följd av barnets funktionsnedsättning, utan istället endast är hänförlig till barnets ålder (se Bilaga 3, Tabell 19). Ett hjälpbehov som inte alls skulle kunna bero på barnets funktionsnedsättning kan inte beaktas eftersom det inte är assistansgrundande enligt 9 a § LSS.

Först när ovanstående bedömningar har gjorts, görs ett föräldraavdrag om det är aktuellt.

I nästan hälften av avslagsbesluten har grundläggande behov varit 0 timmar i veckan efter föräldraavdrag

Efter att föräldraavdrag har gjorts har de grundläggande behoven uppgått till 0 timmar i veckan i knappt 50 procent av de avslagsbeslut som har fattats under 2023. Det motsvarar ungefär två tredjedelar av barnen i åldersgruppen 1–6 år och ungefär en tredjedel av barnen i gruppen 7–11 år (se Figur 3). Det innebär att för varje dygn som det fanns behov av assistans så har föräldraavdraget konsumerat hela det bedömda behovet av hjälp med grundläggande behov för de här barnen.³¹

Figur 3 Bedömda timmar för grundläggande behov efter föräldraavdrag i beslut om avslag för barn i åldern 1–11 år, fördelat på andel barn per åldersgrupp, 2023

Källa: Försäkringskassans datalager STORE

I exemplet nedan beskrivs en situation där föräldraavdraget resulterar i att grundläggande behov uppgår till 0 timmar efter att avdraget har gjorts.

Exempel på när tillämpningen av föräldraavdraget leder till 0 timmar grundläggande behov

³¹ Här ingår inte de beslut där grundläggande behov bedömdes vara 0 timmar redan innan föräldraavdrag. Det beror på att något avdrag inte kan göras i de besluten.

Kim är 6 år. Hen har behov av assistans alla dygn. Inget dygn är behovet av hjälp med grundläggande behov av sådan omfattning att fullt avdrag enligt schablon kan göras.

Försäkringskassan bedömer att den hjälp som Kim behöver med blöjbyten, dusch, hand- och ansiktstvätt, tandborstning och nagelklippning är grundläggande behov enligt LSS. Tiden för att hjälpa Kim med detta bedöms till i genomsnitt 10 timmar per vecka.

Försäkringskassan bedömer att den hjälp som Kim behöver med av- och påklädning morgon och kväll samt extra ombyte av kläder är grundläggande behov enligt LSS. Tiden för att hjälpa Kim med detta bedöms till i genomsnitt 3 timmar per vecka.

Försäkringskassan bedömer att Kim behöver hjälp med grundläggande behov enligt LSS i genomsnitt 13 timmar per vecka. Försäkringskassan har gjort föräldraavdrag med 13 timmar per vecka för grundläggande behov. Efter avdraget uppgår grundläggande behov till 0 timmar per vecka. Eftersom hen behöver hjälp i mindre omfattning än i genomsnitt 20 timmar per vecka har hen inte rätt till assistansersättning.

Slutsatser och diskussion

Syftet med schabloniserade föräldraavdrag är att öka rättssäkerheten, likvärdigheten och förutsägbarheten vid bedömningen av barns rätt till personlig assistans. Införandet av schabloniserade föräldraavdrag innebär att det inte längre finns något bedömningsutrymme när det gäller normalt föräldraansvar vid prövningen av rätten till personlig assistans. Hur stort avdrag som ska göras för barn i en viss ålder regleras istället numera i förordningen. I denna uppföljning framkommer att föräldraavdraget behöver ses i relation till övriga faktorer som påverkar utfallet i ett enskilt beslut, såsom hjälpbehovets karaktär och omfattning. Detta för att förstå hur avdraget har påverkat utfallet av rätten till assistansersättning.

Föräldraavdraget har i liten utsträckning påverkat avslagen

Denna uppföljning visar att de flesta barn som fått avslag skulle ha fått det även utan föräldraavdrag. Det beror på att de inte hade tillräckligt omfattande behov av hjälp med grundläggande behov för att ha rätt till assistansersättning redan innan föräldraavdraget gjordes. I majoriteten av avslagen har föräldraavdraget varit lägre än schablonen vilket beror på att hjälpbehoven inte är så omfattande att fullt föräldraavdrag kan göras.

Omfattningen av de grundläggande behoven har påverkats av att behoven tillgodoses av annat samhällsstöd. Omfattningen har även påverkats av i vilken utsträckning hjälpbehoven bedöms uppfylla kriterierna för grundläggande behov enligt 9 a § LSS.

För de barn som har fått avslag är det därmed framför allt bestämmelserna om när det finns rätt till assistansersättning och vad som är grundläggande behov som har påverkat beslutsutfallet, inte föräldraavdraget.

Barn som har undantagsbehov har fått ett lägre föräldraavdrag och har beviljats fler timmar

Barn som har beviljats assistansersättning för undantagsbehov har beviljats fler timmar än barn som inte har sådana behov. Nästan hälften av de barn som beviljades assistansersättning under 2023 där föräldraavdrag hade gjorts hade undantagsbehov. För dessa barn har föräldraavdraget oftare varit lägre än schablon jämfört med barn som inte har sådana behov. Det beror på att undantagsbehov vanligtvis brukar omfatta en större del av den assistans som lämnas per dygn. Det har påverkat avdragets storlek eftersom det då inte funnits tillräckligt med timmar för att fullt avdrag enligt schablonen skulle kunna göras. Men det har också påverkat antalet beviljade timmar eftersom flera undantagsbehov tenderar att finnas under stor del av dygnet.

Föräldraavdragets storlek är svårt att förutse i det enskilda fallet

Genom schabloniserade föräldraavdrag har det införts en övre gräns för hur omfattande det normala föräldraansvaret kan vara vid bedömningen av rätten till assistansersättning för ett barn i en viss ålder. Men eftersom de schabloniserade föräldraavdragen tillämpas på individuellt bedömda behov är det i det enskilda fallet svårt att förutse föräldraavdragets storlek och konsekvenserna av det.

Ett exempel på detta är barn 1–6 år som fått bifall. För denna åldersgrupp har det gjorts föräldraavdrag som var lägre än schablonen i större utsträckning än för andra barn som har beviljats assistansersättning. Det beror på att de i mer än dubbelt så stor utsträckning som de andra åldersgrupperna hade undantagsbehov. Det innebär att trots att de har det högsta föräldraavdraget enligt schablon har de beviljats flest timmar jämfört med övriga åldersgrupper.

Lagändringar gör det svårt att jämföra utfall före och efter införandet av schabloniserade föräldraavdrag

Den individuella bedömningen av normalt föräldraansvar som gjordes innan 2023 var en del av bedömningen av vilket hjälpbehov som kunde ge rätt till assistansersättning. För tid före 2023 finns därför inte uppgift om bedömda timmar innan föräldraansvaret har beaktats. Vid den individuella bedömningen saknades det dessutom stöd i hur omfattningen av föräldraansvaret skulle bedömas för barn i en viss ålder. Olikheterna i hur föräldraansvaret tillämpas före och efter 2023 gör att det inte är möjligt att jämföra perioden före och efter lagändringen för att uttala sig om hur det schabloniserade föräldraavdraget har påverkat beslutsutfallet.

Det finns dessutom andra lagändringar som trädde i kraft 2023 som har påverkat beslutsutfallet. Vi vet till exempel att införandet av de nya grundläggande behoven, *förebygga skada vid en psykisk funktionsnedsättning* och *löpande stöd vid ett medicinskt tillstånd* har lett till att fler barn har beviljats assistansersättning.³²

Om fler barn ska beviljas assistansersättning krävs lagändringar

I förarbetena framkommer att föräldraavdraget antogs leda till att fler barn skulle beviljas assistansersättning.³³ Fler barn har beviljats assistansersättning under 2023.³⁴ Med anledning av de faktorer som nämnts ovan kan vi dock inte avgöra i vilken utsträckning den ökade andelen beviljanden beror på föräldraavdraget. Däremot visar denna uppföljning att det för de flesta beslut inte var föräldraavdraget som ledde till att barn fick avslag. I de fall som avslaget berodde på föräldraavdraget skulle ändringar i bestämmelserna om föräldraavdrag från grundläggande behov kunna leda till att fler barn beviljas assistansersättning. Om det finns en förväntan att ännu fler barn än dessa barn ska beviljas ersättning krävs ändringar av de grundläggande bestämmelserna om rätten till assistansersättning och vad som är ett grundläggande behov.

Beslut i detta ärende har fattats av överdirektör Maria Rydbeck i närvaro av avdelningschef Leif Höök och verksamhetsutvecklare Magnus Allenbrant, den senare som föredragande.

Maria Rydbeck

Magnus Allenbrant

³² Försäkringskassan 2024 Indikatorer för att följa utvecklingen av assistansersättningen.

³³ Prop. 2021/22:214, s. 52.

³⁴ Försäkringskassan 2024 Indikatorer för att följa utvecklingen av assistansersättningen.

Referenser

Förordning (1993:1091) om assistansersättning

Försäkringskassan 2022 Rapport – Uppdrag om kunskapsstöd gällande assistansersättningen. Svar på regeringsuppdrag, Dnr FK 2021/017172

Försäkringskassan 2024 Indikatorer för att följa utvecklingen av assistansersättningen. Svar på regeringsuppdrag, Dnr. FK 2024/002284

HFD 2011 not. 81

HFD 2017 ref. 27

HFD 2019 ref. 56

Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS

Prop. 2021/22:214 Stärkt rätt till personlig assistans – grundläggande behov för personer som har en psykisk funktionsnedsättning och ökad rättssäkerhet för barn

RÅ 2008 ref. 17

Socialförsäkringsbalken (2010:110), SFB

Vägledning 2003:6 Assistansersättning, version 31

Vägledning 2003:6 Assistansersättning, version 34

Tabellförteckning

Tabell 1	Hjälpbehov som föräldraavdrag inte ska göras från, fördelat på grundläggande behov och andra personliga behov	7
Tabell 2	Schablonavdrag per ålder för grundläggande behov och andra personliga behov	8
Tabell 3	Andel bifall där föräldraavdrag har gjorts, 2023	10
Tabell 4	Andel bifallsbeslut för barn i åldern 1–11 år där föräldraavdrag från tid för grundläggande behov har gjorts, fördelat på typ av hjälpbehov samt avdragets storlek, 2023	11
Tabell 5	Det genomsnittliga totala föräldraavdraget (timmar per vecka) i bifallsbeslut för barn i åldern 1–17 år, fördelat på ålder och om beslutet omfattar undantagsbehov eller inte, 2023	12
Tabell 6	Antal bifallsbeslut om föräldraavdrag för grundläggande behov har gjorts enligt schablon eller inte, fördelat på ålder, 2023	29
Tabell 7	Andel bifallsbeslut där undantagsbehov förekommer, 2023	29
Tabell 8	Andel bifallsbeslut för barn i åldern 1–17 år där föräldraavdrag har gjorts från andra personliga behov fördelat på typ av hjälpbehov och avdragets storlek, 2023	29
Tabell 9	Genomsnittligt antal beviljade timmar per vecka för undantagsbehov i bifallsbeslut där föräldraavdrag gjorts, 2023	29
Tabell 10	Andel bifallsbeslut där annat samhällsstöd har påverkat bedömningen av behovet av hjälp, fördelat på ålder och typ av samhällsstöd, 2023	30
Tabell 11	Genomsnittligt antal beviljade timmar per vecka i bifallsbeslut för barn i åldern 1–17 år, fördelat på ålder och om föräldraavdrag har gjorts eller inte, 2023	30
Tabell 12	Andel avslagsbeslut där föräldraavdrag har gjorts, fördelat på ålder, 2023	30
Tabell 13	Andel avslagsbeslut för barn i åldern 1–11 år där föräldraavdrag har gjorts från grundläggande behov, fördelat på om avdrag har gjorts enligt schablon och om det är ett beslut med undantagsbehov eller inte, 2023	30
Tabell 14	Det genomsnittliga föräldraavdraget (timmar per vecka) i avslagsbeslut, fördelat på ålder och typ av hjälpbehov, 2023	30
Tabell 15	Antal bedömda timmar per vecka för grundläggande behov innan föräldraavdrag i avslagsbeslut, fördelat på antal barn per åldersgrupp, 2023	31
Tabell 16	Förekomst av bedömd tid för grundläggande behov bland barn som fått avslag, antal och andel, 2023	31
Tabell 17	Andel avslagsbeslut där annat samhällsstöd har påverkat bedömningen av behovet av hjälp med grundläggande behov, fördelat på ålder, 2023	31
Tabell 18	Antal avslagsbeslut där barnet fått hjälpbehov tillgodosedda av annat samhällsstöd, fördelat på om föräldraavdraget varit lägre än schablon eller inte, 2023	31
Tabell 19	Orsak till att hjälpbehovet inte bedöms uppfylla kriterierna för grundläggande behov enligt 9 a § LSS i avslagsbeslut för barn i åldern 1–11 år, antal och andel, 2023	32

Figurförteckning

Figur 1	Genomsnittligt antal timmar per vecka i bifallsbeslut för barn i åldern 1–17 år, fördelat på om barnet har undantagsbehov eller inte, 2023	13
Figur 2	Bedömda timmar för grundläggande behov innan föräldraavdrag i beslut om avslag för barn i åldern 1–11 år, fördelat på andel barn per åldersgrupp, 2023	14
Figur 3	Bedömda timmar för grundläggande behov efter föräldraavdrag i beslut om avslag för barn i åldern 1–11 år, fördelat på andel barn per åldersgrupp, 2023	16
Figur 4	Andel bifall för barn i åldern 1–11 år där föräldraavdrag har gjorts, fördelat på om det omfattat både grundläggande och andra personliga behov eller endast något av dem, procent, 2023	33

Bilaga 1 Datakällor och tillvägagångssätt

I det här avsnittet beskrivs hur vi har samlat in det material som använts för att kunna svara på uppdraget.

Från Försäkringskassans datalager STORE har vi hämtat uppgifter för samtliga barn som har fått ett beslut om rätten till assistansersättning under 2023. Urvalet omfattar samtliga beslut om bifall och avslag på grund av att behovet av hjälp med grundläggande behov inte överstiger i genomsnitt 20 timmar per vecka. Det motsvarar totalt 1 082 beslut, varav 346 bifall och 736 avslag. Avseende de här besluten har vi hämtat följande uppgifter:

- beslutsutfall (bifall eller avslag)
- genomsnittligt antal beviljade/bedömda assistanstimmar per vecka
- om föräldraavdrag har gjorts eller inte.

Vi har genomfört en aktgranskning för att ta reda på mer om:

- hur föräldraavdraget har påverkat beslutsutfallet
- vilka bedömningar som har skett innan föräldraavdraget har tillämpats
- vilka faktorer som har påverkat föräldraavdragets storlek.

I aktgranskningen har vi fördjupat oss i de beslut under 2023 där föräldraavdrag har gjorts. För barn i åldrarna 0–11 år har vi granskat både beslut om bifall och avslag. För barn i åldrarna 12–17 år har vi endast granskat bifall, eftersom något föräldraavdrag inte ska göras från grundläggande behov för barn i detta åldersintervall. Urvalet blev totalt 666 ärenden, varav 13 bortfall. Totalt har 653 beslut granskats, varav 209 bifall och 444 avslag. Bortfallen var tekniska registreringar och beslut som gällde personer med skyddad identitet.

De beslut som har omfattats av aktgranskningen har vi kompletterat med följande uppgifter från Försäkringskassans datalager STORE:

- ålder
- bedömda³⁵ timmar för respektive grundläggande och andra personliga behov³⁶ före föräldraavdrag
- antal timmar som föräldraavdrag har gjorts med från grundläggande behov, andra personliga behov och totalt
- antal timmar efter föräldraavdrag för grundläggande behov, andra personliga behov och totalt.

Genomförande av aktgranskning

Aktgranskningen har genomförts under april månad 2024 av fem verksamhetsutvecklare som alla har kunskap om assistansersättningen. Frågeformuläret som användes vid granskningen togs fram utifrån de frågeställningar som behöver besvaras i uppdraget och vilka uppgifter som vi inte kan hämta från Försäkringskassans datalager. Frågeformuläret kalibrerades genom en provgranskning där alla granskare individuellt granskade samma fem ärenden utifrån formuläret. Syftet med kalibrering är att granskarna ska ha samma förståelse för hur frågorna ska tolkas och besvaras, för att i största möjliga mån säkerställa att oavsett granskare så granskas ärendena på likartat

³⁵ I Försäkringskassans datalager finns uppgift om antal bedömda timmar för respektive grundläggande och andra personliga behov som personen har behov av hjälp med innan föräldraavdrag har gjorts. Föräldraavdrag görs samlat från de grundläggande respektive andra personliga behov där avdrag ska göras. Det innebär att motsvarande uppgift för respektive behov saknas efter det att föräldraavdrag har gjorts. Då har Försäkringskassan endast uppgift om antalet timmar för grundläggande respektive andra personliga behov samlat.

³⁶ Uppgift om andra personliga behov är endast aktuellt vid beslut om bifall.

sätt. Resultatet från denna granskning jämfördes och diskuterades för att skapa samsyn om hur frågorna skulle besvaras. Formuläret reviderades utifrån detta innan den slutliga granskningen inleddes. Under granskningens gång hade granskarna även gemensamma möten för att stämma av eventuella svårigheter.

I aktgranskningen finns 25 beslut där bedömningen av rätten till assistansersättning avser tid både före och efter 1 januari 2023.³⁷ Det innebär att det normala föräldraansvaret för tid före 2023 har beaktats genom en individuell bedömning och för tid efter genom schabloniserade föräldraavdrag. Bland de här besluten finns både bifall och avslag. I huvudsak är beslutsutfallet detsamma för tid före som efter lagändringen. Antalet bedömda timmar för tid före och efter 2023 varierar. Det förekommer både att antalet timmar är färre, fler och oförändrat efter 2023 jämfört med före. Eftersom det är få beslut går det inte att dra generella slutsatser och göra jämförelser av bedömningar och beslutsutfall för tid före och efter lagändringen. Till den del som besluten gäller tid från och med 1 januari 2023 ingår de i de resultat som presenteras utifrån aktgranskningen.

³⁷ Beslut fattades under 2023 men prövningen avsåg även tid före årsskiftet. Det följer av övergångsbestämmelserna att äldre bestämmelser gäller för tid före 1 januari 2023.

Bilaga 2 Bestämmelser om rätten till assistansersättning

Assistansersättning är reglerad i SFB och ger ersättning för kostnader för sådan personlig assistans som beskrivs i 9 § 2 LSS.

En förutsättning för att en person ska kunna få assistansersättning är att hen omfattas av socialförsäkringen, inte bor på institution eller i gruppbostad samt att hen tillhör personkretsen för LSS. Vid ansökningstillfället ska personen inte ha fyllt 66 år. De grupper som ingår i LSS personkrets är:

1. personer med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd,
2. personer med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom, eller
3. personer med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service.

Av 9 a § LSS framgår det att med personlig assistans enligt 9 § 2 avses personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med ett eller flera grundläggande behov. Med grundläggande behov avses

1. andning
2. personlig hygien
3. måltider
4. av- och påklädning
5. kommunikation med andra
6. stöd som den enskilde behöver på grund av en psykisk funktionsnedsättning för att förebygga att han eller hon fysiskt skadar sig själv, någon annan eller egendom³⁸, och
7. stöd som den enskilde behöver löpande under större delen av dygnet på grund av ett medicinskt tillstånd som innebär att det finns fara för den enskildes liv eller att det annars finns en överhängande och allvarlig risk för hans eller hennes fysiska hälsa³⁹.

Om den enskilde på grund av en psykisk funktionsnedsättning behöver kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser för att han eller hon själv ska klara att tillgodose ett grundläggande behov som avses i första stycket 2–5 9 a § LSS, ska sådana insatser beaktas som en del av hjälpen med det grundläggande behovet.

Den enskilde har rätt till assistansersättning om behoven inte tillgodoses på annat sätt. Det följer av 7 § LSS.

Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till insats enligt 9 § 2 för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt.

Personlig assistans för andra personliga behov avser även

1. tid under den enskildes dygnsvila när en assistent behöver vara tillgänglig i väntan på att den enskilde behöver hjälp utan att det är fråga om tillsyn (väntetid),
2. tid under den enskildes dygnsvila när en assistent i stället behöver finnas till förfogande på annan plats i väntan på att den enskilde behöver hjälp (beredskap), och

³⁸ Benämnt *förebygga skada vid en psykisk funktionsnedsättning*.

³⁹ Benämnt *löpande stöd vid ett medicinskt tillstånd*

3. tid när en assistent behöver vara närvarande i samband med en aktivitet utanför den enskildes hem på grund av att ett hjälpbehov kan förväntas uppstå.

Den som har behov av mer än en personlig assistent samtidigt, har rätt till två eller flera assistenter endast om möjligheterna att få bidrag enligt lagen (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag eller hjälpmedel enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), har utretts. Detta kallas dubbel assistans.

För att ha rätt till assistansersättning krävs att den försäkrade behöver personlig assistans i genomsnitt mer än 20 timmar i veckan för sådana grundläggande behov som avses i 9 a § LSS.

Assistansersättning lämnas inte för sjukvårdande insatser enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) (HSL).⁴⁰ En hälso- och sjukvårdsåtgärd som en legitimerad yrkesutövare har bedömt att en person kan utföra själv, eller med hjälp av någon annan, är inte hälso- och sjukvård enligt HSL utan egenvård (2 – 5 §§ lagen [2022:1250] om egenvård). Egenvård som avser något av de grundläggande behoven som anges i 9 a § första stycket LSS kan beaktas inom ramen för bedömningen av hjälpbehovet (jämför HFD 2018 ref. 21). En åtgärd som utförs som egenvård kan även avse ett annat personligt behov enligt 9 a § fjärde stycket LSS.

Assistansersättning lämnas inte för tid när den försäkrade

1. vårdas på en institution som tillhör staten, en kommun eller en region,
2. vårdas på en institution som drivs med bidrag från staten, en kommun eller en region,
3. bor i en gruppbofastad, eller
4. vistas i eller deltar i barnomsorg, skola eller daglig verksamhet enligt LSS.⁴¹

Om det finns särskilda skäl kan assistansersättning lämnas även under tid när den försäkrade vistas i eller deltar i barnomsorg, skola eller daglig verksamhet enligt LSS⁴². Assistansersättning kan lämnas för tid den försäkrade vistas eller deltar i barnomsorg eller skola utan att det krävs särskilda skäl när hen behöver hjälp med

1. andning,
2. åtgärder som är direkt nödvändiga för att hjälp med andning ska kunna ges,
3. måltider i form av sondmatning, eller
4. åtgärder som är direkt nödvändiga för förberedelse och efterarbete i samband med sådana måltider.

Individuell bedömning av föräldraansvaret före 2023

Före 2023 skulle Försäkringskassan bortse från det hjälpbehov som en vårdnadshavare normalt ska tillgodose genom att göra en individuell bedömning av föräldraansvaret i varje enskilt fall. Den individuella bedömningen gjordes för varje behov som barnet till

⁴⁰ 51 kap. 5 § SFB.

⁴¹ 106 kap. 24 § SFB.

⁴² 106 kap. 25 § SFB.

följd av sin funktionsnedsättning behövde hjälp med. För vissa hjälpbehov skulle man inte beakta något normalt föräldraansvar.⁴³

Vid bedömningen jämfördes barnets hjälpbehov med de hjälpbehov som ett barn utan funktionsnedsättning i samma ålder har.⁴⁴ Det extra omvårdnadsbehovet som var en följd av barnets funktionsnedsättning låg därefter till grund för rätten till assistansersättning. Om barnet hade rätt till assistansersättning, det vill säga om behovet av hjälp med grundläggande behov översteg i genomsnitt 20 timmar i veckan, gjordes motsvarande bedömning för andra personliga behov.⁴⁵

Det stöd som fanns vid bedömningen av det normala föräldraansvaret var ett fåtal domar från Högsta förvaltningsdomstolen samt några ställningstaganden som Försäkringskassan gjort efter en genomgång av domar från kammarrätterna. Avgörandena avsåg enskilda (grundläggande och andra personliga) behov. Stödet var till exempel uttryckt som att föräldrar inte har ansvar för att tillgodose de grundläggande behoven rent praktiskt för barn från och med tolv års ålder eller att hjälp med personlig hygien inte till någon del omfattades av normalt föräldraansvar för barn från och med nio års ålder.⁴⁶ Däremot fanns inget stöd i hur föräldraansvarets omfattning skulle bedömas i de situationer då ett behov av hjälp till någon del skulle omfattas av normalt föräldraansvar.

Exemplet nedan visar hur bedömningen av normalt föräldraansvar kom till uttryck i beslut om rätten till assistansersättning för tid före den 1 januari 2023.

Bedömning av föräldraansvaret för tid före 1 januari 2023 – ett exempel gällande personlig hygien, av- och påklädning och måltider för Alex, 4 år

Hjälp med personlig hygien

Försäkringskassan bedömer att den hjälp som Alex behöver med dusch, rengöring av gastrostomiknapp, att tvätta sig och att sköta toalettbehov är grundläggande behov enligt LSS. Vi bedömer att hen behöver hjälp med det i genomsnitt 4 timmar per vecka.

Den tid som vi har bedömt motsvarar inte din egen beskrivning för hjälp med dusch, att tvätta sig och att sköta toalettbehov. Det beror på att vi bedömer att hjälp med dusch, att tvätta sig och att sköta toalettbehov delvis ingår i det ansvar som föräldrar har att tillgodose för barn i motsvarande ålder utan funktionsnedsättning.

Försäkringskassan bedömer att den hjälp som Alex behöver med tandborstning och nagelklippning helt ingår i det ansvar som föräldrar har att tillgodose för barn i motsvarande ålder utan funktionsnedsättning. Någon tid beräknas därför inte för de hjälpbehoven.

⁴³ Det gällde andning och sondmatning och vissa direkt nödvändiga åtgärder i samband med dessa hjälpbehov. Det fanns även två avgöranden från HFD som gällde barn där det normala föräldraansvaret inte skulle beaktas; RÅ 2008 ref. 17 och HFD 2011 not. 81. Av domarna framgick att det enbart är när barnet har ett mycket speciellt vårdbehov som föräldraansvaret inte ska beaktas.

⁴⁴ Jfr Vägledning 2003:6 Assistansersättning, version 31, s. 61.

⁴⁵ Från och med 1 juli 2020 beaktades inget föräldraansvar för de andra personliga behoven åtgärder som är direkt nödvändiga för att hjälp med andning ska kunna ges och åtgärder som är direkt nödvändiga för förberedelse och efterarbete i samband med måltider i form av sondmatning.

⁴⁶ Jfr Vägledning 2003:6 Assistansersättning, version 31, s. 62–64.

Hjälp med av- och påklädning

Försäkringskassan bedömer att den hjälp som Alex behöver med av- och påklädning är grundläggande behov enligt LSS. Vi bedömer att hen behöver hjälp med det i genomsnitt 2 timmar per vecka.

Den tid som vi har bedömt motsvarar inte din egen beskrivning för hjälp med av- och påklädning. Det beror på att vi bedömer att hjälp med av- och påklädning delvis ingår i det ansvar som föräldrar har att tillgodose för barn i motsvarande ålder utan funktionsnedsättning.

Hjälp med måltider

Försäkringskassan bedömer att den hjälp som Alex behöver med sondmatning är grundläggande behov enligt LSS. Vi bedömer tiden till i genomsnitt 21 timmar per vecka.

Försäkringskassan bedömer att Alex behöver hjälp med grundläggande behov enligt LSS i genomsnitt 27 timmar per vecka. I bedömningen har vi tagit hänsyn till det ansvar som föräldrar har att tillgodose för barn i motsvarande ålder utan funktionsnedsättning.

Bilaga 3 Tabeller till rapporten

Tabell 6 **Antal bifallsbeslut om föräldraavdrag för grundläggande behov har gjorts enligt schablon eller inte, fördelat på ålder, 2023**

Beslut om bifall	1–6 år	7–11 år
Föräldraavdrag enligt schablon	22	59
Föräldraavdrag lägre än schablon	35*	9

Källa: Försäkringskassan aktgranskning och Försäkringskassans datalager STORE

Anm.: I 13 beslut var det inte aktuellt att göra något föräldraavdrag för grundläggande behov. Dessa beslut ingår inte i tabellen.

* Samtliga barn som fick ett lägre avdrag än schablonen hade undantagsbehov.

Tabell 7 **Andel bifallsbeslut där undantagsbehov förekommer, 2023**

Typ av hjälpbehov	1–6 år	7–11 år	12–17 år	1–17 år
Undantagsbehov	76	28	30	44
varav sonmatning	90	75	48	77
varav andning	21	8	-	14
varav löpande stöd	12	30	57	26

Källa: Försäkringskassan Aktgranskning och Försäkringskassans datalager STORE

Anm.: Flera undantagsbehov kan förekomma i samma beslut

Tabell 8 **Andel bifallsbeslut för barn i åldern 1–17 år där föräldraavdrag har gjorts från andra personliga behov fördelat på typ av hjälpbehov och avdragets storlek, 2023**

Beslut om bifall där avdrag har gjorts från andra personliga behov	Avdrag enligt schablon, procent	Lägre avdrag än enligt schablon, procent	Avdrag har inte gjorts
Beslut med undantagsbehov	79	16	4
Beslut utan undantagsbehov	73	20	7
Samtliga beslut	76	18	6

Källa: Försäkringskassans aktgranskning och Försäkringskassans datalager STORE

Tabell 9 **Genomsnittligt antal beviljade timmar per vecka för undantagsbehov i bifallsbeslut där föräldraavdrag gjorts, 2023**

	1–6 år	7–11 år	12–17 år	1–17 år
Undantagsbehov	81,4	64,2	69,2	75,5
andning	60,6	53,9	-	59,5
löpande stöd	106,2	117,5	94,0	102,9
sonmatning	50,2	22,1	35,8	42,2
nödvändiga åtgärder	11,8	11,1	13,1	11,9

Källa: Försäkringskassans aktgranskning och Försäkringskassans datalager STORE

Anm.: Ett beslut kan innehålla beviljade timmar för flera undantagsbehov.

Tabell 10 Andel bifallsbeslut där annat samhällsstöd har påverkat bedömningen av behovet av hjälp, fördelat på ålder och typ av samhällsstöd, 2023

Samhällsstöd	1–6 år	7–11 år	12–17 år	1–17 år
Förskola	72	-	-	-
Skola	30	100	97	81
Korttidsvistelse	9	10	27	16
Totalt	66	94	93	85

Källa: Försäkringskassans aktgranskning och Försäkringskassans datalager STORE

Tabell 11 Genomsnittligt antal beviljade timmar per vecka i bifallsbeslut för barn i åldern 1–17 år, fördelat på ålder och om föräldraavdrag har gjorts eller inte, 2023

Bifallsbeslut	1–6 år	7–11 år	12–17 år
Beslut med föräldraavdrag	107,1	91,9	99,0
Beslut utan föräldraavdrag	154,6	143,8	122,5
Samtliga beslut	127,3	101,2	105,3

Källa: Försäkringskassans datalager STORE

Tabell 12 Andel avslagsbeslut där föräldraavdrag har gjorts, fördelat på ålder, 2023

Åldersgrupp	Andel beslut där föräldraavdrag har gjorts, procent
1–6 år	80
7–11 år	91

Källa: Försäkringskassans datalager STORE

Anm.: Här ingår även avslag där barnets behov av hjälp med grundläggande behov har bedömts vara 0 timmar redan innan föräldraavdrag. I de besluten kan inget föräldraavdrag göras.

Tabell 13 Andel avslagsbeslut för barn i åldern 1–11 år där föräldraavdrag har gjorts från grundläggande behov, fördelat på om avdrag har gjorts enligt schablon och om det är ett beslut med undantagsbehov eller inte, 2023

Beslut där föräldraavdrag har gjorts från grundläggande behov	Avdrag enligt schablon (procent)	Lägre avdrag än enligt schablon (procent)
Beslut med undantagsbehov*	28	72
Beslut utan undantagsbehov	35	65
Samtliga beslut	34	66

Källa: Försäkringskassans aktgranskning och Försäkringskassans datalager STORE

Anm.: * I knappt 40 avslag förekommer hjälp med undantagsbehov.

Tabell 14 Det genomsnittliga föräldraavdraget (timmar per vecka) i avslagsbeslut, fördelat på ålder och typ av hjälpbehov, 2023

Avslagsbeslut där föräldraavdrag har gjorts	1–6 år	7–11 år
Beslut med undantagsbehov	11,1	5,9
Beslut utan undantagsbehov	11,2	5,6
Samtliga beslut	11,2	5,6

Källa: Försäkringskassans datalager STORE

Tabell 15 **Antal bedömda timmar per vecka för grundläggande behov innan föräldraavdrag i avslagsbeslut, fördelat på antal barn per åldersgrupp, 2023**

Antal bedömda timmar	1–6 år	7–11 år
0	6	6
0.1–5	12	79
5.01–10	56	87
10.01–15	40	55
15.01–20	31	43
>20	39	22
Samtliga	184	292

Källa: Försäkringskassans datalager STORE

Tabell 16 **Förekomst av bedömd tid för grundläggande behov bland barn som fått avslag, antal och andel, 2023**

Grundläggande behov	Antal	Andel
Personlig hygien	219	100 %
Måltider	14	6 %
Av- och påklädning	174	79 %
Kommunikation med andra	5	2 %
Förebygga skada på grund av en psykisk funktionsnedsättning	4	2 %

Källa: Försäkringskassans datalager STORE

Anm.: I redovisningen ingår barn som fått avslag och bedömts ha högst 10 timmar för grundläggande hjälpbehov per vecka.

Tabell 17 **Andel avslagsbeslut där annat samhällsstöd har påverkat bedömningen av behovet av hjälp med grundläggande behov, fördelat på ålder, 2023**

Samhällsstöd	1–6 år	7–11 år	1–11 år
Förskola	70	-	-
Skola	30	100	74
Korttidsvistelse	4	10	8
Totalt	89	99	95

Källa: Försäkringskassans aktgranskning och Försäkringskassans datalager STORE

Tabell 18 **Antal avslagsbeslut där barnet fått hjälpbehov tillgodosedda av annat samhällsstöd, fördelat på om föräldraavdraget varit lägre än schablon eller inte, 2023**

Föräldraavdrag	1–6 år	7–11 år
Föräldraavdrag enligt schablon	15	130
Föräldraavdrag lägre än schablon	140	135

Källa: Försäkringskassan Aktgranskning och Försäkringskassans datalager STORE

Tabell 19 Orsak till att hjälpbehovet inte bedöms uppfylla kriterierna för grundläggande behov enligt 9 a § LSS i avslagsbeslut för barn i åldern 1–11 år, antal och andel, 2023

Orsak	Antal	Andel
Hela eller delar av hjälpbehovet är inte av sådan karaktär att det kan anses vara ett grundläggande behov.	439	99 %
Hjälpbehovet är inte en följd av funktionsnedsättningen.	99	22 %
Delar av den beskrivna tidsåtgången är inte en följd av funktionsnedsättningen.	327	74 %
Hjälpbehovet beror på en aktivitetsbegränsning som inte är en följd av funktionsnedsättningen.	7	2 %

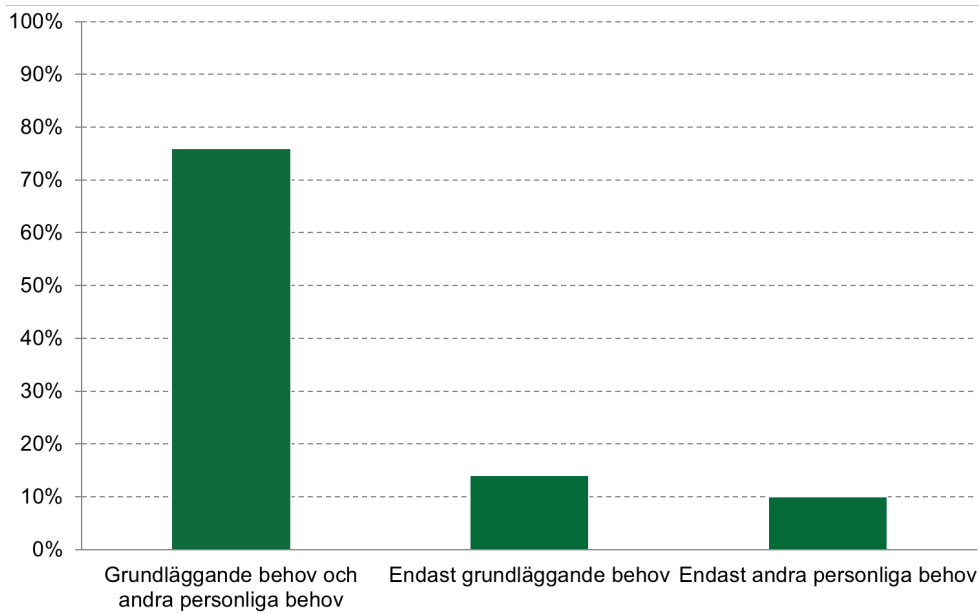
Källa: Försäkringskassans aktgranskning

Anm.: Flera orsaker kan förekomma i samma beslut

Bilaga 4 Figurer till rapporten

Figur 4 Andel bifall för barn i åldern 1–11 år där föräldraavdrag har gjorts, fördelat på om det omfattat både grundläggande och andra personliga behov eller endast något av dem, procent, 2023

Källa: Försäkringskassans aktgranskning och Försäkringskassans datalager STORE